

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz
Sędziowie:	SA Elżbieta Gawda (spr.) SO del. do SA Jacek Chaciński
Protokolant: p.o. protokolanta sądowego Sylwia Zawadzka	

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2018 r. w Lublinie

sprawy T. K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników

na skutek apelacji T. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 27 czerwca 2017 r. sygn. akt IV U 70/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II i ustala, że nie ustało ubezpieczenie społeczne rolników T. K. w okresach od 18 marca 2010 roku do 17 maja 2010 roku, od 9 lipca 2010 roku do 20 lipca 2010 roku, od 1 września 2010 roku do 30 września 2014 roku oraz od 8 sierpnia 2016 roku do 21 listopada 2016 roku;

II. zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz T. K. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Jacek Chaciński Małgorzata Rokicka-Radoniewicz Elżbieta Gawda

III AUa 846/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2017 r. Sąd Okręgowy w Zamościu umorzył, postępowanie w zakresie rozstrzygniętym decyzją z dnia 30 grudnia 2016 r., zaś w pozostałej części oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach prawnych:

Wnioskodawca T. K. od 1 stycznia 1981 r. jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni(...)ha przeliczeniowego, położonego w gminie K.. W dniu 23 maja 1995 r. wnioskodawca nabył gospodarstwo położone w P. o powierzchni (...)ha. W gospodarstwie tym wnioskodawca prowadzi działalność rolniczą, z której utrzymuje się wraz z rodziną. Uprawia głównie warzywa na sprzedaż. Oprócz działalności rolniczej w okresie od 1998 roku do 2004 r. wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą, polegającą na sprzedaży owoców i warzyw.

W 2010 roku podjął kolejną działalność, polegającą na świadczeniu usług hydraulicznych, którą prowadził jednoosobowo do 2014 roku, kiedy to działalność została zawieszona do sierpnia 2016 roku a od sierpnia 2016 roku podjęta na nowo.

W 2010 roku wnioskodawca postanowił nabyć kwalifikacje w zawodzie hydraulika i uzyskać dotację unijną z urzędu pracy na wyposażenie warsztatu. Wnioskodawca zarejestrował się w urzędzie jako bezrobotny w styczniu 2010 roku i w okresie od 18 marca 2010 r. do 17 maja 2010 r. odbył i ukończył kurs monter instalacji i urządzeń sanitarnych. W okresie odbywania kursu otrzymywał stypendium, nie informując o powyższym pozwanego organu rentowego.

Warunkiem otrzymania dotacji było odbycie kolejnego szkolenia w zakresie (...), które to szkolenie skarżący odbył w okresie od 9 lipca 2010 r. do 20 lipca 2010 r., pobierając stypendium, o czym nie poinformował pozwanego.

Po ukończeniu kursów wnioskodawca zarejestrował działalność firmy a w dniu 12 sierpnia 2010 r. złożył oświadczenie w KRUS, w którym wskazał, że nie pozostaje w stosunku służbowym, nie podjął zatrudnienia, nie jest współnikiem żadnej spółki, nie prowadzi działalności gospodarczej w zakresie wolnego zawodu, nie wykonuje innej aktywności zawodowej i nie pełni żadnej funkcji rodzącej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Decyzją z dnia 17 sierpnia 2010 r. pozwany stwierdził spełnienie przez wnioskodawcę warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, po podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej i wynikający z powyższego obowiązek opłacania składki w podwójnej wysokości.

W związku z zawieszeniem prowadzenia działalności gospodarczej z dniem 01.10.2014 r. ustał obowiązek opłacania składki w podwójnej wysokości. Po podjęciu działalności pozwany w dniu 19 sierpnia 2016 r. wydał stosowną decyzję, informując o powyższym Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W odpowiedzi na powyższa informację ZUS w piśmie z dnia 20 października 2016 r. poinformował pozwanego, że T. K. w okresie od 18.03.2010 r. do 17 maja 2010 r. oraz od 09.07.2010 r. do 30.07.2010 r. posiadał inny tytuł ubezpieczenia tj. stypendium z urzędu pracy.

Pozwany w dniu 09.11.2016 r. wydał decyzję w sprawie przeprowadzenia postępowania co do przyczyn wznowienia postępowania z urzędu, wszczął postępowanie, z uwagi na informacje otrzymane z ZUS, które spowodowały przerwanie 3 letniego okresu ubezpieczenia społecznego rolników przed rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej w okresach 18.03.2010 r. do 30.09.2014 r. oraz od 08.08.2016 r.

Z informacji Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej wynika, że działalność prowadzona przez T. K. tj. usługi hydrauliczne rozpoczęta 01.09.2010 r., została wykreślona z rejestru z datą 21.11.2016 r.

W tej sytuacji pozwany wydał zaskarżoną decyzję, w której stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników od 18.03.2010 r. do 17.05.2010 r., od 09.07.2010 r. do 30.07.2010 r., od 01.09.2010 r. do 30.09.2014 r. i od 8.08.2016 r. do 21.11.2016 r.

Z akt ubezpieczeniowych wnioskodawcy wynika, że wbrew obowiązkowi wynikającemu z treści art. 37 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz. U. z 2016 roku, poz. 277) nie informował pozwanego o fakcie pobierania stypendium z urzędu pracy oraz objęciem go ubezpieczeniem społecznym przez ZUS w tym okresie.

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie zeznań wnioskodawcy T. K. oraz dokumentów znajdujących się w aktach sprawy i pozostałego materiału dowodowego. Sąd dał wiarę zeznaniom wnioskodawcy w zakresie ustalonego stanu faktycznego, który nie był między stronami sporny.

W oparciu o poczynione ustalenia Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołania. Sąd Okręgowy zważył, że w świetle art. 6 pkt 1 i pkt 3 cyt. ustawy ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy podlega rolnik, którego gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, jeżeli ten rolnik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Sąd Okręgowy miał na uwadze, że w niniejszej sprawie wnioskodawca posiada gospodarstwo rolne o powierzchni ponad (...) przeliczeniowego i prowadzi w nim działalność rolniczą, polegającą na uprawie warzyw. Postępowanie dowodowe potwierdziło, że wnioskodawca nie posiada prawa do renty ani emerytury oraz do żadnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego. W okresie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, wnioskodawca rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej przy jednoczesnym prowadzeniu działalności rolniczej w 1998 r., a następnie 01.09.2010 r. rozpoczął prowadzenie kolejnej działalności gospodarczej w zakresie usług hydraulicznych, którą prowadził do 20.11.2016 r. Z tą datą działalność została wykreślona z rejestru.

Zgodnie z treścią art. 3a ust.1 cyt. ustawy ubezpieczenie społeczne rolników ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu. Zgodnie z treścią art.7 ust.1 pkt 1 i art.16 ust.1 pkt 1

cyt. ustawy ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu oraz emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1ha przeliczeniowego lub dział specjalny.

Zgodnie z art. 5a ust.1 cyt. wyżej ustawy rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie działalności gospodarczej pozarolniczej lub współpracę przy prowadzeniu takiej działalności podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia tej działalności.

Sąd Okręgowy zważył, że wnioskodawca prowadził pełną działalność rolniczą i działalność pozarolniczą od sierpnia 2010 roku, ale wcześniej w okresach od 18 marca do 17 maja 2010 r. oraz od 9 lipca do 20 lipca 2010 r. uczestniczył w kursie, mającym na celu zdobycie kwalifikacji hydraulika i w tym okresie podlegał innemu ubezpieczeniu społecznemu.

Zgodnie z treścią art. 5 ust.1, art.6 ust.1 pkt 9, art.13 pkt 2 i pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015r. poz. 121 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu

i rentowemu podlegają osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez powiatowy urząd pracy. Osoby te podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu od dnia nabycia prawa do stypendium do dnia utraty tego prawa.

W ocenie Sądu Okręgowego niewątpliwie na dzień rozpoczęcia działalności gospodarczej w dniu 01.09.2010 r. i na dzień 08.08.2016 r. wnioskodawca nie legitymował się okresem, co najmniej 3 letniego nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, ponieważ miał przerwę w tym ubezpieczeniu w okresach pobierania stypendium z urzędu pracy.

Podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobierania stypendium od 9 lipca 2010 r. do 20 lipca 2010r., bezpośrednio przed datą 1 września 2010 r. przerwało podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników, co miało również skutki w stosunku do działalności gospodarczej rozpoczętej w dniu 08.08.2016 r.

W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca nie poinformował pozwanego o fakcie pobierania stypendium i podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w ZUS, przez co nie wypełnił obowiązku wynikającego z treści art. 37 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, zgodnie z którym rolnik jest obowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać kasie o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i zmianach tych okoliczności.

Z tych względów i na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł wnioskodawca zaskarżając wyrok w części oddalającej odwołanie i zarzucając niezgodność ustaleń faktycznych Sądu z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie poprzez ustalenie, że wnioskodawca w spornych okresach nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Wskazując na powyższy zarzut apelujący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie II przez ustalenie, że podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników od 18.03.2010 r. do 17.05. 2010 r., od 17.05.2010 r. do 30.07.2010 r., 1.07.2010 r. do 30.09.2014 r. oraz od 8.08.2016 r. do 21.11.2016 r. ewentualnie o uchylenie wyroku w punkcie II i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu w ZUS, gdyż w spornym okresie nie podjął żadnego zatrudnienia a jedynie uczestniczył w kursie zorganizowanym przez Powiatowy Urząd Pracy. Przez cały ten okres opłacał składki w KRUS i składał wymagane zaświadczenia z urzędu skarbowego, z których wynikało, że spełniał warunki do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Z tych względów wnioskodawca uznawał apelację za uzasadnioną.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z dokumentacji Powiatowego Urzędu Pracy w Z., na okoliczności związane z otrzymywanym przez skarżącego stypendium. Z informacji urzędu pracy wynika, że T. K. odbył szkolenia w zakresie (...)z egzaminem czeladniczym w okresie od 18 marca 2010 r. do 17 maja 2010 r. i z tego tytułu pobrał stypendium oraz szkolenie w zakresie(...)w okresie od 9 lipca do 20 lipca 2010 r. i również pobrał stypendium. Informacja o prawach i obowiązkach osoby skierowanej na szkolenie nie zawiera powiadomienia o podleganiu przez wnioskodawcę obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobieranego stypendium. Informacji takiej nie zawierają też decyzje Powiatowego Urzędu Pracy w Z. z dnia 23 marca 2010 r., 17 maja 2010 r. i z dnia 13 lipca 2010 r. orzekające o prawie do stypendium. Wnioskodawca nie posiadał żadnej wiedzy o podleganiu ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobierania stypendium.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja wnioskodawcy jest uzasadniona.

Sąd Okręgowy prawidłowo wskazał, że z mocy art. 6 ust. 1 pkt 9b cyt. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami pobierającymi stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W przypadku zbiegu tytułu ubezpieczenia wskazanego w cyt. przepisie z ubezpieczeniem społecznym rolników, osoba podejmująca decyzję o udziale w szkoleniu i pobieraniu stypendium musi być świadoma, że pobranie stypendium rodzi obowiązek ubezpieczenia z innego tytułu niż prowadzenie gospodarstwa rolnego i skutkuje wyłączeniem z ubezpieczenia społecznego rolników. Wiedza w tym przedmiocie pozwala jej na ocenę sytuacji i świadome podjęcie decyzji, której skutkiem jest utrata ubezpieczenia rolniczego. Takiej wiedzy wnioskodawca nie posiadał, gdyż nie został poinformowany o tym, że pobierając stypendium będzie z tego tytułu podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego istotnym w niniejszej sprawie jest ustalenie czy ubezpieczony w sposób pełny, konkretny i czytelny został pouczony przez rolniczy organ rentowy o zasadach podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, a w szczególności o okolicznościach powodujących ustanie tego ubezpieczenia.

Obowiązek poinformowania ubezpieczonego przez organ rentowy o jego prawach i obowiązkach wynika z art. 62 § 1 ust. 4 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, zgodnie, z którym Kasa prowadzi działalność w zakresie informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy oraz propagowania działalności Kasy. Powołany przepis oznacza przy tym obowiązek Kasy dbałości o interes ubezpieczonych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2012r., I UK 269/12 OSNP 2013/19-20/240). Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, wydając decyzję z dnia 1 lipca 2004 r. o obowiązku opłacania przez wnioskodawcę składki w podwójnej wysokości, był związany regułami postępowania administracyjnego, które określają jego obowiązki w zakresie prowadzenia postępowania i orzekania. Stąd też m.in. miał obowiązek należytego i wyczerpującego poinformowania wnioskodawcy o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogły mieć wpływ na ustalenie jego praw oraz obowiązków, wynikających z objęcia rolniczym ubezpieczeniem społecznym. Obowiązek taki wynika z art. 9 k.p.a., który obliguje organy administracji publicznej do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Powołany przepis wyłącza zatem w postępowaniu administracyjnym zasadę "nieznajomość prawa szkodzi".

Za utrwalony należy uznać pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony w wyrokach z dnia 26 kwietnia 1980 r., sygn. akt III URN 51/ 80 (OSNCP z 1980 r. nr 10, poz. 202), z dnia 10 grudnia 1985 r., sygn. akt II URN 207/85 (PiZS z 1986r. nr 3, str. 761), a także z dnia 17 listopada 1995 r., sygn. akt II URN 46/95 (OSNAPiUS z 1996r. nr 12, poz. 174), wedle którego pouczenie kierowane do ubezpieczonego nie może być abstrakcyjne i niekonkretne, a musi się odnosić do danej sprawy. Analiza akt KRUS wskazuje, że Prezes KRUS, umieścił na odwrocie decyzji informacje, które nie stanowiły prawidłowego pouczenia o okolicznościach powodujących ustanie ubezpieczenia społecznego rolników. Zawarte w pouczeniu wezwanie rolnika do powiadomienia organu rentowego o zachodzących okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników, bez wskazania kiedy w świetle obowiązujących przepisów ustaje ubezpieczenie rolnicze, nie zastępuje prawidłowego pouczenia. Reasumując stwierdzić należy, że pouczenie, zawarte w powyższej decyzji jak i kolejnych decyzjach, nie realizowało w należyty sposób spoczywającego na organie obowiązku informowania stron, wynikającego z art. 62 § 1 ust. 4 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz z dyspozycji art. 9 k.p.a.

Przed odbyciem szkolenia T. K. nie otrzymał informacji od Powiatowego Urzędu Pracy w Z. o skutkach prawnych odbywanego szkolenia i otrzymanego stypendium, zatem jako osoba nieposiadająca wiedzy prawniczej, nie mógł przypuszczać, że te zdarzenia wpływają na podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników. W judykaturze utrwalony jest pogląd, który Sąd Apelacyjny podziela, zgodnie z którym organ administracji publicznej z urzędu udziela stronom i innym uczestnikom postępowania informacji, niezbędnych wyjaśnień i wskazówek. Oczekiwanie organu na odnośne wnioski stron i nieudzielenie takich informacji, wyjaśnień i wskazówek z powodu braku wniosku narusza przepis art. 9 k.p.a. (por. Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 kwietnia 2008 r., II GSK 51/08 (LEX nr 467107). Obowiązek organu wynikający z dyspozycji art. 9 k.p.a. należy rozumieć jako bezwzględny zakaz wykorzystywania przez organy administracji niezajomości prawa przez obywateli lub przerzucanie skutków niezajomości prawa przez urzędników na obywateli (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 9 lipca 2014r., sygn. akt III AUa 1166/13 LEX nr 1515285).

Dodać należy, że gdyby ubezpieczony miał pełną wiedzę co do podlegania ubezpieczeniom to trudno przyjąć, aby zrezygnował z ubezpieczenia rolniczego, któremu podlegał przez kilkanaście lat, na rzecz tytułu w postaci jednorazowej wypłaty świadczenia jakim było stypendium

Uchybienie przez rolniczy organ rentowy obowiązkowi należytego poinformowania wnioskodawcy o przepisach ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, regulujących podleganie temu ubezpieczeniu, stanowiło wystarczającą podstawę do ustalenia, że wnioskodawca w okresach od 18 marca 2010 r. do 17 maja 2010 r. oraz od 9 lipca do 20 lipca 2010 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Tym samym podejmując działalność gospodarczą z dniem 1 września

2010 r. nadal temu ubezpieczeniu podlegał. Zgodnie bowiem z treścią cyt. ustawy (w wersji obowiązującej w dacie rozpoczęcia przez wnioskodawcę działalności gospodarczej) rolnik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie warunki wskazane w ustawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego apelacja wnioskodawcy zasługiwała na uwzględnienie, zatem wyrok Sądu Okręgowego został zmieniony w zaskarżonym zakresie w trybie art. 386 § 1 k.p.c.

Wnioskodawca jest stroną wygrywającą sprawę zatem pozwany na mocy art. 98 § 1 k.p.c. winien zwrócić mu poniesione koszty postępowania apelacyjnego tj. kwotę 30 zł tytułem uiszczonej opłaty od apelacji.